

Ковальчук І.С.

*доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук*

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ АДВОКАТАМИ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Однією з найбільших громадянських цінностей і головним об'єктом більшості конституційно-правових відносин є права і свободи людини та громадянина, які згідно зі ст. 55 Конституції України захищаються судом. Кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань. Слід зазначити, що відповідно до статті 59 Конституції України держава кожному гарантує право на професійну правничу допомогу, що у випадках, визначених законом, надається безоплатно. Особливо відповідальне місце у процесі реалізації зазначеного конституційного права відіграє інститут адвокатури, адже суб'єктами надання вторинної правової допомоги виступають саме адвокати.

Згідно із статистичними даними станом на 2018 рік зафіксовано 719 732 тис. випадків надання безоплатної правової допомоги з них :

1) 91 120 тис. захист у кримінальних провадженнях, правова допомога затриманим, заарештованим та засудженим, складення процесуальних документів;

2) 75311 тис. правова допомога у цивільних та адміністративних справах, свідкам і потерпілим у кримінальному процесі;

3) 553 301 тис. правових консультацій, складення заяв та скарг, інші види первинної правової допомоги.

Для того щоб адвокат був включений до системи надавати безоплатну правову допомогу він повинен пройти конкур та заключити договір з відповідним Центром надання безоплатної вторинної правової допомоги, за умови успішного проходження конкурсу. Як показує досвід останніх років даних конкур проводиться декілька разів на рік. Але проходження конкурсу не гарантує адвокату швидкого заключення з ним контракту, оскільки на віть на цьому етапі може зіграти. Тому виникає необхідність на нормативному рівні закріплення невідкладного заключення контракту між Центром надання безоплатної вторинної правової допомоги та адвокатом.

Ще одним важливим питанням є у взаємодії між адвокатом та Центром надання безоплатної вторинної правової допомоги та адвокатом є розподіл навантаження є надання доручень адвокату для надання правової допомоги. Виникає на сьогодні необхідність створення прозорої системи розподілу клієнтів між адвокатами, які працюють у системі безоплатної правової

допомоги. Адже наявність людського фактору на даному етапі, а саме підготовці доручення про надання правової допомоги конкретному адвокату породжує певні «корупційні ризики». Хоча слід відмітити, що існують певні обмеження, а саме адвокат не може одночасно надавати безоплатну вторинну правову допомогу більш як у 30 справах за дорученнями. Проте повністю дані обмеження не вирішують цю проблему. На нашу думку найбільш правильним вирішенням цієї проблеми зможе стати створення автоматичного розподілу доручень у справах між адвокатами, які входять до системи надання безоплатної правової допомоги. Досвід роботи такої системи можна перейняти у судової гілки влади, де вже не один рік діє автоматизована система розподілу судових справ.

Особливо гострим питання є оплата праці адвокатів, які надають безоплатну правову допомогу. Причинами розбіжностей у питанні отримуваних коштів являються строки подачі акту надання безоплатної вторинної правової допомоги з відповідними додатками. Так, якщо адвокат подає акт до 45 днів, то він отримує 100% оплату, з кожним наступним затягуванням здачі, даний коефіцієнт падає і по досягненню 120 днів коефіцієнт дорівнює 0. З однієї сторони це повинно стимулювати адвоката швидше подавати звіти по конкретній праві, яку він веде. З іншого боку це створює для адвоката велику кількість паперової роботи, яка не впливає в позитивному сенсі на якість послуг, які надаються адвокатам, а лише ускладнює йому роботу. Тому необхідно або взагалі виключити коефіцієнт подання адвокатом акта взагалі повинен бути виключеним, досить часто через перенавантаження адвокат просто фізично не має можливості вчасно подати акт або надати право адвокатам в електронній формі надавати відповідні звіти.

З приводу оплати праці адвокатів, які працюють в системі безоплатної правової допомоги, слушно зазначає заступник голови РАУ В. Гвоздій навів дані проекту Державного бюджету на 2020 рік, відповідно до якого витрати на функціонування системи БПД заплановані на рівні 826 млн. гривень. З них 441 млн – це утримання власне центрів безоплатної правової допомоги (з них 307 млн – зарплати державних чиновників). 385 млн – оплата послуг адвокатів БПД. «Це не те що неефективне використання державних коштів, це злочин, адже правова допомога надається людям, а не чиновникам БПД», – сказав В. Гвоздій про такі пропорції розподілу держбюджету [3].

Підсумовуючи слід сказати, у співпраці адвоката та центрів безоплатної вторинної правової допомоги вироблено вже повноцінний механізм взаємодії, але все одно ще існують певні недоліки, які необхідно реформувати.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5.07.2012 № 5076-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.

2. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 2.06.2011 № 3460-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.

3. БПД пропонують здешевити, передавши адміністрування системи адвокатам. Стаття з онлайн газети «Юридична Газета» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zib.com.ua/ua/139323-bpd_proponuyut_zdesheviti_peredavshi_administruvannya_sistem.html.

Кубасенко А.В.

*доцент кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ АДВОКАТСЬКОГО ЗАПИТУ ЯК СПОСОБУ ЗБОРУ ДОКАЗІВ АДВОКАТОМ

Одним з найбільш важливих і абсолютно необхідних для адвоката як представника особи в юридичному процесі є його право на адвокатський запит, без якого значно ускладнюється або взагалі стає неможливим надання кваліфікованої юридичної допомоги.

Важливим кроком, спрямованим на усунення правового дисбалансу і підвищення ролі адвоката в процесі збору доказів, стало закріплення в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» норми, яка гарантує право адвокату збирати відомості про факти, що можуть бути використані як докази, в установленому законом порядку запитувати, отримувати і вилучати речі, документи, їх копії, ознайомлюватися з ними та опитувати осіб за їх згодою.

Крім зазначеної гарантії в ст. 24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» розкрито поняття адвокатського запиту як письмове звернення адвоката до органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань про надання інформації, копій документів, необхідних адвокату для надання правової допомоги клієнту [1].

Однак, незважаючи на законодавче закріплення права адвоката на запит відомостей, необхідних йому для надання кваліфікованої юридичної допомоги, його реалізація на практиці виявилася істотно ускладнена.

Закон надає адвокату право отримувати на адвокатський запит фактично будь-яку інформацію та документи, необхідні адвокату для надання правової